

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภายใต้การพึ่งพาทรัพยากรภายในชุมชน โดยแก้ปัญหาและพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินของกลุ่มเกษตรกรโดยนำเอาการบัญชีผลิตภัณฑ์และการบัญชีครัวเรือนมาผนวกเข้ากัน เรียกว่า บัญชีรับ-จ่ายในครัวเรือน เป็นเครื่องมือในการดำเนินวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าหากเราจัดทำบัญชีรับจ่ายเงิน และวิเคราะห์ผลการบันทึกบัญชีในแต่ละวันโดยใช้ หลักคิดตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นเครื่อง ชี้แนะให้ชัดใจให้รู้จักใช้เงิน รู้จักออม มีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่ละโมภ และไม่ตระหนี่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เราจะมีความสุข มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เกิดเป็นการพัฒนาสังคมและประเทศที่สมดุลและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ สภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย และการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้

1. การจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย

สมาชิกกลุ่มเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย ส่วนใหญ่มีอาชีพเก็บ-ปักผ้าไค เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 45 – 47 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีรายได้เฉลี่ย 6,896 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่ไม่เคยทำบัญชีครัวเรือนมาก่อน สภาพหนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินปานกลางถึงน้อย

ก่อนการอบรมเกษตรกรมีความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง สมาชิกคิดว่าทุกคนต้องรู้และเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก โดยเกษตรกรจะนำความรู้เศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในอนาคตในระดับมากและมีความรู้เรื่องบัญชีครัวเรือนในระดับปานกลาง หลังจากที่ทำบัญชีครัวเรือนแล้ว เกษตรกรคิดว่าค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น จะลดลงในระดับปานกลาง

กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยทำบัญชีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มาก่อน โดยมีความรู้เกี่ยวกับการบัญชีของการผลิตผลิตภัณฑ์ในระดับน้อย และคิดว่าการบัญชีเป็นเรื่องที่ยาก มีความคิดเห็นว่า การทำบัญชีมีประโยชน์ต่อการเพิ่มกำไรจากการขายสินค้าได้ในระดับปานกลาง โดยหลังจากการอบรมแล้วกลุ่มเกษตรกรจะทำบัญชีผลิตภัณฑ์ต่อไปอีกในระดับปานกลาง

สภาพการจัดทำบัญชีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอยยังมีน้อย แต่ในทางกลับกัน ความรู้ในเรื่องของการทำบัญชีทั่วไปของกลุ่มมีอยู่มาก จากการทำกิจกรรมระดมสมอง ทำให้ทราบว่ากลุ่มเกษตรกรมีความรู้เรื่องบัญชีจากการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่การบันทึกบัญชีของกลุ่มยังไม่มี การบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ

2. การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย

การพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย นั้น จากเดิมกลุ่มเกษตรกรเคยได้รับความรู้จากหน่วยงานราชการ โดยรูปแบบบัญชีนั้น ยากเกินความเข้าใจของกลุ่มเกษตรกร แต่เมื่อได้รับการพัฒนารูปแบบบัญชีที่สามารถเข้าใจได้ง่ายต่อการจดบันทึก ทั้งสมุดบัญชีครัวเรือนและบัญชีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกร วิทยากร นักวิจัย และกลุ่มเกษตรกร จึงได้ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขรูปแบบบัญชีที่เหมาะสมต่อสมาชิกกลุ่ม ในการบันทึกบัญชีใช้เกณฑ์เงินสดในการลงสมุดบัญชี โดยถือเอาเงินสดที่ผ่านเข้า-ออกในครอบครัวของสมาชิกแต่ละคน จากนั้นทำการผ่านรายการไปยังงบกำไร-ขาดทุนของบัญชีผลิตภัณฑ์โดยรายละเอียดของงบกำไร-ขาดทุนประกอบไปด้วย รายได้ หักด้วย ต้นทุนและค่าใช้จ่าย หักค่าแรง หักรายจ่ายถัวเฉลี่ยสินทรัพย์ถาวรเฉลี่ยต่อรอบการผลิต หักกักตุนคงเหลือ

หลังจากที่ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาสมุดบัญชีโดยผู้วิจัย วิทยากร และสมาชิกเกษตรกร จนได้รูปแบบที่เป็นที่ยอมรับในกลุ่มสมาชิกแล้ว จึงได้นำสมุดบัญชีไปบันทึกจริง แล้วมีการติดตามการบันทึกบัญชีของสมาชิกเกษตรกรอยู่เป็นระยะๆ จากนั้นจึงได้มีการออกแบบสอบถามหลังจากการเข้าร่วมโครงการ

หลังจากมีการฝึกอบรม กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ซึ่งจะนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในอนาคตและมีความรู้ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนมากยิ่งขึ้น โดยหลังจากทำบัญชีครัวเรือนแล้วค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นลดลงในระดับมาก และในทางเดียวกัน เงินออมก็มากขึ้นเช่นกัน โดยในที่สุดเกิดการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ประหยัด และใช้จ่ายเงินเท่าที่จำเป็น ในเรื่องของบัญชีผลิตภัณฑ์นั้น การทำบัญชีผลิตภัณฑ์ทำให้ทราบต้นทุนของผลิตภัณฑ์ในแต่ละเดือนอย่างแท้จริง ทราบผลการดำเนินงานจากการขายผลิตภัณฑ์ และสามารถแยกค่าใช้จ่ายระหว่างค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและค่าใช้จ่ายในการผลิตได้ระดับมาก ทางกลุ่มเห็นว่า รูปแบบของสมุดบัญชีเข้าใจง่ายต่อการบันทึกบัญชีและจะทำบัญชีผลิตภัณฑ์ต่อไปอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มเกษตรกรบ้านปางหมู หมู่ 1 และบ้านสบสอย เป็นกลุ่มเกษตรกรที่รวมกลุ่มกันทำผลิตภัณฑ์จำนวนทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลือง ผลิตภัณฑ์จากถั่วแปะหล่อ ผลิตภัณฑ์น้ำมันงา และการเย็บ-ปักผ้าไค ซึ่งได้รวมกลุ่มกันตามยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของกลุ่มเกษตรกร นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ พร้อมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจกลุ่มเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนาความรู้และทักษะ นักวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาด้านบัญชีของวิสาหกิจชุมชน โดยได้จัดให้มีการอบรม แลกเปลี่ยน และพัฒนารูปแบบบัญชีซึ่งให้ได้มาเพื่อสมุดบัญชีของกลุ่มเกษตรกร ผลจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของสมาชิกเกษตรกรพบว่า กลุ่มเกษตรกรไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการบัญชีผลิตภัณฑ์ควรจะมีการจดบันทึกเพียงแต่รายจ่ายและรายได้อย่างไม่เป็นระบบ โดยไม่ได้คิดค่าแรงของตนเอง แยกบัญชีต้นทุนและค่าใช้จ่ายของ

ผลิตภัณฑ์ออกจากกัน ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชน ผสานกับความรู้สากลของนักวิจัย พัฒนาการทำบัญชีของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้อยู่ในรูปแบบที่ ถูกต้อง เหมาะสม เป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ โดยได้นำเอาบัญชีครัวเรือนตามแนวทางการปฏิบัติตนตามแนวพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมาผนวกเข้ากับการบัญชีผลิตภัณฑ์ซึ่งสมาชิกกลุ่มได้ทำสมุดบัญชีเล่มเดียวแต่ได้ประโยชน์ทั้งสองด้าน ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรมีเงินออม รักษาการจู้การจ่าย เกิดการออมชีวิตมีความสุขนำไปสู่สังคมและชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การบัญชีแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ด้วยการจัดการความรู้ ในการผลิตผลิตภัณฑ์จากถั่วลิสง ถั่วเหลืองและน้ำมันงาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมูและบ้านสบสอย ต.ปางหมู อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน พบว่า การจัดการความรู้ทางบัญชีของกลุ่มเกษตรกร ช่วยพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า เกษตรกรมีความรู้ในการจัดทำบัญชีในระดับปานกลาง โดยได้รับความรู้จาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ แต่การบันทึกบัญชีไม่ได้ทำอย่างสม่ำเสมอ
2. จากการพัฒนารูปแบบการจัดทำบัญชีของกลุ่มเกษตรกรบ้านปางหมูหมู่ 1 และบ้านสบสอย กลุ่มเกษตรกรได้นำความรู้เดิมและจากการเข้าร่วมโครงการโดยมีนักวิจัยและเจ้าหน้าที่จากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ร่วมกันพัฒนารูปแบบบัญชีที่เหมาะสม โดยการนำเอาบัญชีครัวเรือนและบัญชีผลิตภัณฑ์มาทำรวมกันในสมุดบัญชีเล่มเดียวกัน ทำให้ผู้บันทึกไม่ต้องยุ่งยากในการแยกสมุดบัญชีสองเล่ม อีกทั้งยังทำให้บันทึกบัญชีได้โดยใช้เวลาไม่มาก ซึ่งกลุ่มเกษตรกรได้รู้รายได้ ต้นทุน ค่าไรขาดทุนที่แท้จริง ภายใต้การทำบัญชีครัวเรือนที่ทำให้มีความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี รู้จักออม รู้จักใช้เงิน ไม่ละโมภ ไม่ตระหนี่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549)

3. จากการที่กลุ่มเกษตรกรได้ทำบัญชีผลิตภัณฑ์ โดยมีการบันทึกบัญชีรายวันทำให้เห็นถึงจำนวนเงินที่เข้ามาในแต่ละวันว่ามีกระแสเงินเข้าออกเป็นอย่างไร เมื่อเทียบกับรายจ่ายที่จ่ายออกไป เมื่อทำการบันทึกบัญชีครัวเรือน ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการมีวินัยทางการเงิน ได้มีการใช้ข้อมูลในการวางแผนควบคุม และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน จะเห็นได้ว่าข้อมูลทางบัญชีสามารถนำมาใช้สำหรับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่นการบัญชีการเงิน เป็นการจัดทำบัญชีเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานของกิจการของตัวเองและฐานะทางการเงินว่ามีเงินสดพอหมุนเวียนหรือไม่ มีเงินพอชำระหนี้หรือไม่ หรือทุนที่ลงไปนั้นคุ้มค่าหรือไม่ การบัญชีบริหาร เป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อช่วยในการวางแผนและควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการผลิตและควบคุมการผลิตของตัวเองได้ และการบัญชีต้นทุนเป็นการบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนในการผลิตสินค้าและการให้บริการ ขอบเขตงานของการบัญชีต้นทุนจึงได้แก่การรวบรวมข้อมูลต้นทุน บันทึกแยกประเภท แบ่งสรรหรือปันส่วน สะสมและจัดทำรายงานเกี่ยวกับต้นทุนในลักษณะต่าง ๆ ตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร (ดวงมณี โกมารทัต, 2540)

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. การวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งแสวงหาระบบแนวคิดของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงนั้นๆ เพราะฉะนั้นการทำกิจกรรมกลุ่มทุกครั้งต้องมีการวางแผน โดยในการทำกิจกรรมต่างๆต้องสอบถามความต้องการ ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ทราบความต้องการและความสนใจที่แท้จริง จากนั้นต้องมีการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปพัฒนาปรับปรุงในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป

2. เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของโครงการวิจัยมีถึงสี่กลุ่มย่อย ดังนั้น การทำกิจกรรมอาจจะต้องมีการแบ่งแยกเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มได้รับความรู้อย่างทั่วถึง โดยการประสานของหัวหน้ากลุ่มแต่ละกลุ่ม ในการวางแผนตารางการทำกิจกรรมที่เหมาะสมต่อสมาชิกของกลุ่ม เพราะผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มแตกต่างกัน

3. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่คนไทยหลายคนอาจจะไม่เข้าใจ แม้จะได้ยินบ่อยและเหมือนจะเข้าใจมาตลอด ทุกคนล้วนแต่มองว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาที่น่ายกย่อง แต่เมื่อขาดความเข้าใจเสียแล้ว จึงยังมีน้อยรายที่จะนำมาปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในแวดวงธุรกิจ แทบจะนับรายได้นำปรัชญาทางธุรกิจนี้มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมชัดเจนเศรษฐกิจพอเพียงวันนี้จึงไม่ต่างอะไรกับของดีที่วางไว้บนหิ้ง ดังนั้นผู้วิจัยควรสร้างความตระหนักในเรื่องนี้ให้กลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะได้มีการทำบัญชีครัวเรือนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยต่อไป

ควรจะขยายผลไปสู่วิสาหกิจอื่น เพื่อรองรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ส่งเสริมการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำในรูปแบบที่หลากหลายและจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความพร้อมของกลุ่มเกษตรกร นำภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาใช้สร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการ พร้อมทั้งสร้างระบบบ่มเพาะวิสาหกิจกลุ่มเกษตรกรควบคู่กับการพัฒนาความรู้และทักษะ